

2011-10-04

Foto: Anders Rydström

Tillgänglighetsplan för Tyresö kommun 2011-2013 med åtaganden för 2012

Innehållsförteckning

	sida
Inledning	
Omvärldsanalys	1
Tillgänglighetsplanen	5
Planens utformning	5
Målgrupp	5
Uppföljning	5
1 Kommunal planering och Kommunala rådet för funktionshinderfrågor	6
2 Bemötande	7
3 Tillgänglig information och kommunikation	7
4 Tillgänglighet i den fysiska miljön	8
5 Omsorg och social service	10
6 Kultur och fritid	11
7 Utbildning	12
8 Arbete	13
9 Kostnadssammanställning	14

Bilagor

1. Kultur och fritid för alla 2012
2. KomAn-projektet/åtagande tillgänglighetsplan

INLEDNING

Omvärldsanalys

Nationella handlingsplanen

I den av riksdagen beslutade nationella handlingsplanen från år 2000 framhålls tre viktiga mål för insatserna under de kommande åren :

- att se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer
- att skapa ett tillgängligt samhälle, samt
- att förbättra bemötandet

År 2010 angavs också som ett delmål att samhällsplaneringen på ett tydligt sätt beaktat de funktionsnedsattas behov. Detta innebar bland annat att den fysiska och informativa tillgängligheten förbättras samt att information och utbildning resulterar i ett bättre bemötande av personer med funktionsnedsättning.

Genom att föreskrifter om enkelt avhjälpna hinder har förts in i Plan- och bygglagen, PBL, skapades också förutsättningar att påskynda tillgänglighetsarbetet.

Den nationella handlingsplanen har under de gångna åren haft betydelse både för statliga myndigheter och landets kommuner. Många kommuner har i likhet med Tyresö arbetat fram planer för att svara upp mot de nationella målen till exempel genom att göra inventeringar och upprätta handlingsplaner för den fysiska tillgängligheten eller genom att genomföra utbildningar kring bemötande.

På nationell nivå har föreskrifter tagits fram med målet att göra kollektivtrafiken mer tillgänglig. En ny statlig myndighet Handisam har tillkommit för att samordna och påskynda det handikappolitiska arbetet. Flera statliga myndigheter har fått ett tydligt sektorsansvar för målen i den nationella planen.

Sammanfattningsvis kan sägas att klara förbättringar har skett sedan år 2000 men att mycket återstår för att göra samhället fullt tillgängligt.

Regeringens nya inriktningsmål

Regeringen har som ett förtydligande av de övergripande handikappolitiska målen fastställt inriktningsmål på ett antal prioriterade områden:

- *Ökad fysisk tillgänglighet.*

Fortsatt arbete med att åtgärda enkelt avhjälpna hinder.

- *IT-politik*

Tillgänglighet och användbarhet till offentliga webbplatser ska öka. Kunskap och beställarkompetens kring tillgänglighet och användbarhet ska stärkas i anslutning till offentlig upphandling.

- *Socialpolitik*

Kunskap om i vilken utsträckning de individuella stödets utformning bidrar till de övergripande handikappolitiska målen ska öka.

- *Utbildningspolitik*

Varje barn, elev och vuxenstuderande ska ges förutsättningar att utveckla sina kunskaper så långt som möjligt. Med utgångspunkt från bestämmelserna i PBL och skollag ska tillgänglighet samt uppföljning av tillgänglighet för elever med funktionsnedsättning i förskola och övriga skolformer förbättras.

- *Kultur, medier och idrott*

Möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta i kultur- och idrottsliv ska förbättras. Funktionshinderperspektivet ska vara integrerat i ordinarie bidragsgivning inom kulturområdet och idrottsområdet. Medietjänster och film ska i högre utsträckning utformas på ett sätt som gör dem tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.

- *Arbetsmarknadspolitik*

Sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga ska öka. Matchningen för dessa personer mot lediga arbeten ska vara effektiv.

- *Transportpolitik*

Transportsystemen utformas så att de blir användbara för personer med funktionsnedsättning.

Den transportpolitiska målsättningen har tidigare begränsats till att kollektivtrafiken ska vara tillgänglig för personer med funktionsnedsättning.

Genom att bredda målformuleringen till att gälla hela transportsystemet blir det tydligt att det inte räcker med att endast kollektivtrafiken är tillgänglig.

- *Folkhälsopolitik*

Uppföljningen av hälsans bestämningsfaktorer (de faktorer i livsmiljö, samhällsstruktur och levnadsförhållanden som skapar förutsättningar för en god folkhälsa) bör uppmärksamma hälsan för personer med funktionsnedsättning. Uppföljning av det hälsobefrämjande och förebyggande arbetet nationellt, regionalt och lokalt ska även omfatta hur detta inkluderar personer med funktionsnedsättning.

FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättningar

År 1993 antogs FN:s standardregler för personer med funktionsnedsättning. Dessa regler är inte juridiskt bindande, men de principiella ståndpunkterna i dokumentet har legat till grund för den nationella handikappolitiken i Sverige. År 2000 antog FN en resolution där det slogs fast att standardreglerna är den måttstock som ska användas för att uppnå mänskliga rättigheter.

År 2006 antogs konventionen om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen är, till skillnad från standardreglerna, ett juridiskt bindande dokument.

Sverige undertecknade konventionen och ett frivilligt protokoll år 2007 och antog därpå konventionen genom riksdagsbeslut år 2008. Det frivilliga protokollet ger enskilda individer rätt att klaga till FN:s övervakningskommitté om personen anser att hans eller hennes rättigheter har kränkts.

Konventionen är ett sätt att reglera förhållandet mellan individen och den politiska makten. För Sveriges del innebär det att den politiska makten har ett ansvar att respektera, skydda och främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

FN konventionen

1. Identifierar och förtydligar att mänskliga rättigheter även omfattar människor med funktionsnedsättning.
2. Gör att var och en kan se vilka rättigheter som finns.
3. Läger fast samhällets ansvar för att mänskliga rättigheter ska förverkligas för människor med funktionsnedsättning
4. Ger handikapprörelsen rätt att vara delaktig i beslutsfattande som rör människor med funktionsnedsättning

Innehållet i konventionen är uppdelat i

- förord
- artiklarna 1-4 grundläggande principer
- artiklarna 5-30 rättighetsartiklar
- artiklarna 31-50 procedurregler som reglerar hur genomförande, uppföljning och övervakning av konventionen ska gå till.

Förord och grundläggande principer i konventionen

I förord och artikel 1 slås fast att syftet med konventionen är att se till att människor med funktionsnedsättning får full och lika tillgång till mänskliga rättigheter. Konventionen anger således inte några nya rättigheter utan tydliggör vad redan befintliga rättigheter innebär i förhållande till människor med funktionsnedsättning.

I artikel 1 punkt 2 beskrivs också vilka konventionen omfattar:

”Personer med funktionsnedsättning innefattar bland annat personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på samma villkor som andra.”

Artikel 3 slår fast principerna för hur människor med funktionsnedsättning ska kunna delta fullt ut i samhället. I artikeln beskrivs åtta grundläggande principer:

1. Respekt för människors lika värde och självständighet, deras oberoende och frihet att göra egna val.
2. Icke-diskriminering.
3. Full delaktighet i samhället.
4. Respekten för olikheter och accepterandet av att människor med funktionsnedsättning är en del av människans mångfald och natur.
5. Lika möjligheter.
6. Tillgänglighet.
7. Jämställdhet mellan män och kvinnor.
8. Respekt för utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning och respekt för barnens rätt att bevara sin identitet.

Artikel 4 ”Allmänna åtaganden” handlar om att respektera, skydda och främja rättigheterna. I artikel 4, punkt 3, slås fast att människor med funktionsnedsättning har rätt att påverka utvecklingen av viktiga frågor som berör dem. Samhället ska samarbeta med handikapprörelsen.

Rättighetsartiklarna

Rättighetsartiklarna går metodiskt igenom olika områden, bland annat hälsa, utbildning, familjeliv, habilitering och rehabilitering, arbete, rättsligt skydd, sport och fritid.

Procedurregler

Artiklarna inom denna del av konventionen handlar om hur tillämpning och övervakning av konventionen ska gå till i varje land och i FN, staternas rapportering till FN:s övervakningsorgan, samarbete mellan staterna med mera.

I Artikel 33 beskrivs nationellt genomförande och övervakning. Varje stat som antagit konventionen ska inrätta en samordningsfunktion på regeringsnivå för frågor som rör förverkligandet av konventionen inom olika sektorer och på olika plan. Det ska också finnas ett oberoende nationellt organ som ska övervaka genomförandet och efterlevnaden av konventionen. Artikel 34 handlar om att FN kommer att tillsätta en särskild kommitté som ska övervaka hur rättigheterna i konventionen efterlevs. Två år efter att ett land har ratificerat konventionen ska en rapport lämnas till kommittén och därefter vart fjärde år.

Det frivilliga protokollet

Vid sidan av konventionen finns det frivilliga protokollet som Sverige har valt att ratificera. Protokollet ger den enskilde eller en handikapporganisation möjlighet att klaga till övervakningskommittén om någon anser att hans eller hennes rättigheter i konventionen är kränkta. Först måste dock ”alla inhemska rättsmedel vara uttömda”. Fallet måste ha prövats i alla rättsliga instanser som till exempel länsrätt, kammarrätt och regeringsrätt. Först därefter går det att föra ett ärende vidare till övervakningskommittén.

Bortom fagert tal - utredning om bristande tillgänglighet

Dåvarande integrations- och jämställdhetsdepartementet har utarbetat ett förslag om att bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning införs i diskrimineringslagstiftningen. Det innebär att om någon missgynnas genom annan parts underlåtenhet att vidta skäligen åtgärder för tillgänglighet, så ska denna part kunna dömas för diskriminering. Personer med funktionsnedsättning ska i alla situationer där det är rimligt och skäligt komma i en jämförbar situation som en person utan funktionsnedsättning. Förslaget har varit föremål för en bred remissrunda.

Ny plan- och bygglag

En ny plan- och bygglag träder i kraft den 2:a maj 2011. En viktig ändring är att bestämmelser om tekniska egenskapskrav på byggnadsverk återförs till plan- och bygglagen. Detta innebär att en bedömning nu kan göras redan i bygglovsskedet, av krav som avser byggnadens lämplighet för sitt ändamål och byggnadens tillgänglighet, samt användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

EU:s handikappstrategi 2010-2020: Nya åtgärder för ett hinderfritt samhälle

I strategins inledning sägs att EU och dess medlemsstater har ett tydligt uppdrag att förbättra den sociala och ekonomiska situationen för människor med funktionsnedsättning. Kommissionen har fastställt åtta huvudsakliga insatsområden:

1. *Tillgänglighet* Skapa tillgänglighet till varor tjänster (även offentliga tjänster) och hjälpmedel.
2. *Delaktighet* Skapa full delaktighet i samhället genom att
  - se till att de kan utnyttja de möjligheter som unionsmedborgarskapet innebär.
  - undanröja administrativa hinder och negativa attityder till full delaktighet på lika villkor.
  - tillhandahålla ändamålsenliga tjänster i närområdet, bland annat tillgång till personlig assistans.

3. *Lika rättigheter och likabehandling* Undanröja diskriminering på grund av funktionsnedsättning .
4. *Sysselsättning* Se till att fler människor med funktionsnedsättning får möjlighet att försörja sig på den öppna arbetsmarknaden.
5. *Utbildning* Främja utbildning och livslångt lärande för elever och studerande med funktionsnedsättning.
6. *Socialt skydd* Verka för rimliga levnadsvillkor för människor med funktionsnedsättning.
7. *Hälsa* Främja lika tillgång till hälso- och sjukvård för personer med funktionsnedsättning.
8. *Utrikespolitik* Främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning i EU:s utrikespolitik.

Genomförandet av strategin ska ske genom

- att öka kunskapen om handikappfrågor i samhället och se till att personer med funktionsnedsättning vet vilka rättigheter de har och hur de kan nyttja dem.
- att nyttja EU:s finansieringsinstrument på bästa sätt för att skapa bättre tillgänglighet och icke-diskriminering samt ge ökad synlighet för de finansieringsmöjligheter som finns i programmet efter år 2013.

Tillgänglighetsplanen

Målet med tillgänglighetsplanen är att skapa ett tillgängligt samhälle med likvärdiga förutsättningar för alla. Planen ansluter därmed till rättighetsartiklarna i FN:s konvention om mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Planens utformning

Planen omfattar följande områden:

1. Kommunal planering och rollen för Kommunala rådet för funktionshinderfrågor
2. Bemötande
3. Tillgänglig information och kommunikation
4. Tillgänglighet i den fysiska miljön
5. Omsorg och social service
6. Kultur- och fritid
7. Utbildning
8. Arbete

Inom varje område anges de rättighetsartiklar i FN konventionen som är relaterade till området. Därefter ges en kortare beskrivning vad som åstadkommit inom området de senaste åren följt av åtaganden för år 2011. För de åtaganden som finansieras genom medel från tillgänglighetsplanen finns en sammanställning i slutet av planen följt av en bilaga med utförligare beskrivning.

Målgrupp

Målgrupp för planen personer med funktionsnedsättning, men planen är även avsedd att vara till hjälp för politiker och anställda i kommunen.

Uppföljning

Uppföljning av planen ska ske årsvis där resultatet av de särskilda åtagandena redovisas. Redovisningen kan också innefatta förbättringar som skett inom respektive område som skett inom respektive område.

1. KOMMUNAL PLANERING OCH KOMMUNALA RÅDET FÖR FUNKTIONSHINDERFRÅGOR

”I utformande och genomförande av lagstiftning och riktlinjer för att genomföra denna konvention och i andra beslutsfattande processer angående frågor som berör personer med funktionsnedsättning ska konventionsstaterna nära samråda med och aktivt involvera personer med funktionsnedsättning, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dem.”

Artikel 4, punkt 3, FN konventionen

Utdrag ur arbetsordning för Kommunala rådet för funktionshinderfrågor, KRF:

1§ Kommunala rådet för funktionshinderfrågor (nedan kallat rådet) är ett organ för samråd och ömsesidig information mellan organisationer för personer med funktionsnedsättningar (nedan kallade organisationer) å ena sidan och kommunens styrelser och nämnder å den andra sidan. Rådet ska ta initiativ till förbättringar för personer med funktionsnedsättningar i alla åldrar.

2§ När kommunen har förslag till förändringar av samhällsinsatsernas utformning och organisation som berör personer med funktionsnedsättning, ska rådet informeras i ett tidigt skede och fortlöpande så att rådets synpunkter och förslag kan påverka ärendet.

3§ Rådet ska ges tillfälle att framföra synpunkter på den kommunala verksamhetens utformning och föreslå förändringar i frågor som har aktualitet för personer med funktionsnedsättning.

5§ Samtliga nämnder utser kontaktpersoner för samverkan med rådet. Kontaktpersonen ska erhålla protokoll och erforderlig muntlig information från rådet. Sekreteraren ansvarar för uppföljning av dessa ärenden.

Mål 1:

Kommunens styrelser och nämnder ska utveckla ett väl fungerande samarbete med KRF i enlighet med FN konventionen och rådets arbetsordning.

1a. Kommunens styrelser och nämnder

Åtagande: Kommunens nämnder ska tillse

- att rådet informeras i ett tidigt skede och fortlöpande när kommunen planerar förändringar av samhällsinsatsernas utformning som berör personer med funktionsnedsättning så att rådets synpunkter och förslag kan påverka ärendet.

- att rådet både ska ges tillfälle att framföra synpunkter på den kommunala verksamhetens utformning och föreslå förändringar som har aktualitet för personer med funktionsnedsättning.

- att samtliga styrelser och nämnder utser kontaktpersoner för samverkan med rådet.

Kostnad: Inom ordinarie budgetramar

Ansvar: Kommunens nämnder

Enligt rådets arbetsordning ska KRF fullgöra flera olika roller genom att informeras och lämna synpunkter på verksamheternas utformning såväl som att föreslå förändringar av verksamheternas utformning som berör personer med funktionsnedsättning.

Under 2011 har rådet inrättat arbetsgrupper med kontaktpersoner från förvaltningarna.

Arbetsgrupperna möjliggör ett bättre samarbete med kommunens förvaltningar.

2. BEMÖTANDE

”Konventionsstaterna åtar sig att vidta omedelbara, effektiva och ändamålsenliga åtgärder

- a. för att höja medvetandet i hela samhället, däribland på familjenivå, om personer med funktionsnedsättning och för att främja respekten för deras rättigheter och värdighet,
- b. för att bekämpa stereotypa uppfattningar, fördomar och skadliga sedvänjor med avseende på personer med funktionsnedsättning, däribland sådana som grundas på kön och ålder, inom alla livets områden, samt
- c. för att höja medvetandet om kapaciteten hos och bidrag från personer med funktionsnedsättning.”

Artikel 8 i FN konventionen

Mål 2

Kommunens styrelser och nämnder ska aktivt arbeta för att medvetandegöra situationen för personer med funktionsnedsättning. Därigenom påskyndas en integration som medför att alla kan ta del av samhällets service och utbud på likvärdiga villkor.

I gengäld kan erfarenheter och kunskaper förmedlas utifrån ett funktionshinderperspektiv. Därigenom blir samhällslivet mer tillgängligt och danande för uppväxande generationer oavsett specifika funktionshinder.

I fråga om bemötande har tidigare åtaganden i tillgänglighetsplanen resulterat i framtagandet av en enkel skrift om bemötande av personer med funktionsnedsättning ”Jämlika möten” som finns under rubriken ”handböcker och styrdokument” på kommunens intranät. Två halvdagsutbildningar har också genomförts riktat till personal vid biblioteket och servicecenter.

Inget särskilt åtagande under 2012

3. TILLGÄNGLIG INFORMATION OCH KOMMUNIKATION

” För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och fullt ut delta på livets alla områden, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång på lika villkor som andra till information och kommunikation, innefattande informations- och kommunikationsteknik (IT) ”

Artikel 9 FN konventionen

Mål 3

- **Kommunen ska säkerställa att personer med funktionsnedsättning ges samma möjligheter som andra att få information från kommunen.**
- **Kommunen ska erbjuda möjligheter till att enkelt kommunicera med tjänstemän och övriga företrädare för kommunen.**
- **Kommunen ska stimulera och stödja verksamheter, som syftar till att använda IT- baserade hjälpmedel.**

- Kommunen ska stödja och stimulera verksamheter som syftar till att höja kompetensen inom IT-området speciellt hos personal vid särskilda boenden, daglig verksamhet och inom skolan för att de i sin tur ska kunna stödja boendes, brukares och elevers möjlighet att informera sig om samhället, skaffa och vidmakthålla ett kontaktnät och därmed förhöja värdet på den dagliga tillvaron.

Flera förbättringar har gjorts de senaste åren för att förbättra tillgängligheten till kommunens webb-plats. Hösten 2011 gjordes ännu en översyn. Sammanställningen ”Tillgänglig information och kommunikation” finns under rubriken ”handböcker och styrdokument” på intranätet.

3a Anpassad datorträning för i första hand personer med kognitiv funktionsnedsättning.

Datorträningen i samverkan mellan Vuxenskolan och kommunen har haft en positiv utveckling under 2011. I början av oktober deltar 10 personer i datorträningen som bedrivs både enskilt och i grupp. Kontakt har tagits med Allmänna Arvsfonden och en ansökan till fonden kommer att lämnas in under hösten.

Åtagande: Fortsatt utveckling av den anpassade datorträningen

Kostnad: 100 tkr från tillgänglighetsplanen.

Ansvar: KRF och studieförbundet Vuxenskolan.

4. TILLGÄNGLIGHET I DEN FYSISKA MILJÖN

”För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och fullt ut delta på livets alla områden, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får tillgång på lika villkor till den fysiska miljön.

Dessa åtgärder, som ska innefatta

- identifiering och undanröjande av hinder och barriärer mot tillgänglighet, ska bland annat gälla
- byggnader, vägar, transportmedel och andra inom- och utomhusanläggningar, däribland skolor, bostäder, vårdinrättningar och arbetsplatser.

Konventionsstaterna ska även vidta ändamålsenliga åtgärder för att

- utveckla, utfärda och övervaka tillämpning av miniminormer och riktlinjer för tillgänglighet till anläggningar och service som är öppna för eller erbjuds allmänheten.
- säkerställa att enskilda enheter som erbjuder anläggningar och service dit allmänheten har tillträde beaktar alla aspekter av tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning
- utrusta byggnader och andra anläggningar dit allmänheten äger tillträde med anvisningar i punktskrift och i lättläst och lättbegriplig form.”

Artikel 9 i FN-konventionen

Mål 4

Den fysiska miljön ska vara tillgänglig. Det innebär att bostäder, lokaler och utemiljöer ska kunna användas av alla.

Framsteg har gjorts under 2000-talet för att kommunen ska bli mer tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Kommunens lokaler har förbättrats. Det största behovet finns inom barn- och utbildningsförvaltningens lokalbestånd. Barn- och utbildningsförvaltningen avsatte perioden 2007-2010 medel för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder i kommunens skolor och förskolor.

En åtgärdsplan för kommunens utemiljö togs fram år 2008 som visade att kostnaden för att åtgärda enkelt avhjälpna hinder uppgick till drygt 30 miljoner, där förbättrad belysning stod för nästan hälften av åtgärdskostnaderna.

Under 2011 har tillgänglighetsförbättringar genomförts i gatumiljön framför allt av busshållplatser och övergångsställen i centrala Bollmora.

4a. Uppdaterad tillgänglighetsinventering av kommunens lokaler

En tillgänglighetsinventering av kommunens lokaler gjordes för 10 år sedan. Denna inventering låg till grund för de tillgänglighetsförbättringar som gjorts under 2000-talet. Ny lagstiftning med utökade krav innebär att en ny inventering bör genomföras. Inventeringen ska vara knuten till fastighetsenheten och presenteras i Miljö- och samhällsbyggnadsutskottet.

Åtagande 2012 : Ny tillgänglighetsinventering av kommunens lokaler.

Kostnad : 50tkr.från tillgänglighetsplanen

Ansvar : Fastighetsenheten

4b. Tillgänglighetsförbättringar i kommunens gatumiljö

Tillgänglighetsförbättringar pågår i kommunens gatumiljö.

Åtagande 2012 : Fortsatta tillgänglighetsförbättringar av busshållplatser och övergångsställen.

Kostnad : Samman ambitionsnivå som 2011 d.v.s. 1.500 tkr. Budgeteras

Ansvar : Miljö- och trafikenheten/Gatu- och parkenheten

4c. Tillgänglighetsförbättringar i kommunhuset

Den större hissen från servicecenter till kommunhusets olika våningsplan har automatiska skjutdörrar i entréplanet och till våning 5, men saknar dörrautomatik till övriga våningsplan. Genom att installera automatiska skjutdörrar till samtliga plan (ytterligare 5) försvinner de befintliga, tunga hiss dörrarna. Detta är till fördel både för besökare i kommunhuset och anställda med nedsatt rörelseförmåga.

Åtagande 2012 : Installation av automatiska skjutdörrar till hissen på fem våningsplan i kommunhuset.

Kostnad : 400 tkr.(enligt fastighetsenhetens beräkning). Budgeteras.

Ansvar : Fastighetsenheten

4d. Färdigställande av ny lekplats i centruparken i samverkan med KRF

Anläggandet av en ny lekplats i den blivande centruparken är planerad till år 2012. För att lekplatsen ska bli tillgänglig även för barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska den information som ges i tillgänglighetshandboken följas. Dessutom är det en fördel om en samverkan kan ske med KRF:s arbetsgrupp för fysisk tillgänglighet i planeringen av lekplatsens utformning.

Åtagande 2012 : Färdigställande av lekplats i den nya centruparken i samverkan med KRF:s arbetsgrupp för fysisk tillgänglighet.

Kostnad : Budgeteras

Ansvar : Gatu- och parkenheten i samverkan med KRF:s arbetsgrupp för fysisk tillgänglighet.

4e. Installation av hörslinga i Tyresö skolas matsal

En inventering av behovet av hörslingar i skolornas matsalar/aulor har gjorts under våren 2011. De skolor vars matsal/aula i högre grad hyrs ut till allmänheten har prioriterats när det gäller behovet av installerad hörslinga. Tyresö skolas matsal är en lokal som ofta hyrs ut till externa arrangemang.

Åtagande 2012 : Installation av hörslinga i Tyresö skolas matsal.

Kostnad : 42 tkr. från tillgänglighetsplanen

Ansvar : Fastighetsenheten

4f. Anpassad möteslokal för personer med elöverkänslighet

Åtagande 2012 :Fortsatt arbete i arbetsgrupp inom KRF för att skapa förutsättningar för en mötesplats för personer med elöverkänslighet.

Kostnad: Inom befintliga kostnadsramar.

Ansvar: KRF:s arbetsgrupp i samverkan med fastighetsenheten.

5. OMSORG OCH SOCIAL SERVICE

”Alla personer med funktionsnedsättning har rätt till respekt för sin fysiska och psykiska integritet på lika villkor som andra.”

Artikel 17 FN konventionen

”Konventionsstaterna erkänner lika rätt för alla personer med funktionsnedsättning att leva i samhället med lika valmöjligheter som andra personer och ska vidta effektiva och ändamålsenliga åtgärder för att underlätta att personer med funktionsnedsättning fullt åtnjuter denna rätt och deras fulla inkludering och deltagande i samhället, bland annat genom att säkerställa att

- personer med funktionsnedsättning har möjlighet att välja sin boställningsort och var och med vem de vill leva på lika villkor som andra och inte är tvungna att bo i särskilda boendeformer.
- personer med funktionsnedsättning har tillgång till olika typer av samhällsservice både inom hemmet och i särskilt boende och till annan service, bland annat sådant personligt stöd som är nödvändigt för att stödja boende och deltagande i samhället och för att förhindra isolering och avskildhet ”.

Artikel 19 FN konventionen

”Konventionsstaterna ska vidta effektiva åtgärder för att säkerställa personlig rörlighet med största möjliga oberoende för personer med funktionsnedsättning bland annat genom att

- underlätta personlig rörlighet för personer med funktionsnedsättning på det sätt och på den tid de själva väljer och till överkomlig kostnad.
- underlätta tillgång för personer med funktionsnedsättning till hjälpmedel av kvalitet och andra former av assistans och annan personlig service, inklusive genom att göra dem åtkomliga till rimlig kostnad.”

Artikel 20 FN konventionen

Mål 5

Kommunen ska säkerställa att personer med omfattande och varaktiga funktionshinder får möjlighet att leva som andra.

5a. Verkställighet av beslut enligt LSS och SoL

Åtagande: Kommunen ska tillse att alla beslut enligt LSS och SoL verkställs inom tre månader

Kostnad: Inom ordinarie budgetramar.

Ansvar: Socialnämnden

5b. Planering av nya LSS-boenden

Åtagande 2012 : KRF:s arbetsgrupp för omsorg och social service ska involveras på ett tidigt stadium i planeringen av nytt LSS-boende.

Kostnad : Inom ordinarie budgetramar.

Ansvar : Socialförvaltningen

5c. Insatser i LSS-verksamhet

Åtagande 2012 : Inga begränsningar eller tvångsåtgärder ska tillämpas i kommunens LSS-verksamhet.

Kostnad: Inom ordinarie kostnadsramar.

Ansvar : Socialförvaltningen

5d. Utbildning om bättre mat- och rörelsevanor för personer i kommunens särskilda boenden

Åtagande 2012 : Utbildning en halv till en dag av alla chefer inom LSS-verksamheten och utbildning av hälsoinspiratörer, minst 1 per verksamhet. Föreläsning för alla medarbetare.

Kostnad : 50 tkr. från tillgänglighetsplanen.

Ansvar : Socialförvaltningen tillsammans med primärvården och KRF:s arbetsgrupp för omsorg och socialt stöd.

5e. Kommunens avgiftsfria temakvällar i angelägna ämnen

Kommunen anordnar sedan några år en serie temakvällar i angelägna ämnen.

Åtagande: Två temakvällar inom funktionshinderområdet våren och hösten 2012

Kostnad: 12 tkr från tillgänglighetsplanen

Ansvar: KRF

6. KULTUR- OCH FRITID

”Konventionsstaterna erkänner rätten för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i kulturlivet och ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning

- bereds tillgång till kulturella produkter i tillgänglig form.
- bereds tillträde till platser för kulturella föreställningar eller tjänster, såsom teatrar, museer, biografier, bibliotek och turistservice och så långt som möjligt till minnesmärken och platser av nationell kulturell betydelse.”

” Konventionsstaterna ska vidta ändamålsenliga åtgärder för att personer med funktionsnedsättning ska få möjlighet att utveckla och använda sin kreativa, artistiska och intellektuella förmåga, inte endast i eget intresse utan även för samhällets berikande.”

” Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt på lika villkor som andra till erkännande av och stöd för sin särskilda kulturella och språkliga identitet, däribland teckenspråk och dövas kultur.”

” För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att på lika villkor som andra delta i rekreations- och fritidsverksamhet och idrott, ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att

- uppmuntra och främja deltagande i största möjliga utsträckning av personer med funktionsnedsättning i allmänt tillgänglig idrottslig verksamhet på alla nivåer.

- säkerställa att personer med funktionsnedsättning har möjlighet att organisera, utveckla och delta i idrott och rekreation som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning och i detta syfte uppmuntra erbjudande av ändamålsenlig instruktion, utbildning och resurser på lika villkor som andra.

- säkerställa att personer med funktionsnedsättning har tillgång till service av personer och organ som ägnar sig åt att organisera rekreationsverksamhet, turism, fritidsverksamhet och idrott.”

Artikel 30 FN-konventionen

Mål 6

Kommunen ska göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att delta i kultur- och fritidsverksamhet för att utveckla inneboende intressen och förmågor.

Vid Utvecklingsförvaltningen finns sedan några år en halvtidstjänst med inriktning att tillskapa fritidsaktiviteter för barn- och ungdomar med funktionsnedsättning. Denna resursförstärkning har till exempel haft som resultat att det nu finns en utförlig broschyr om fritidsaktiviteter för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Under 2011 har naturguidningar kommit igång för barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning. Både särskolan/gymnasieskolan och lokala handikappföreningar har deltagit i guidningar. En fortbildning för TYDA-personal är planerad.

6a. Fortsatt utveckling av fritidsaktiviteter för barn- och ungdomar med funktionsnedsättning

Åtagande: Aktiviteter under 2011 enligt beskrivning i bilaga 1

Kostnad: 116 tkr. från tillgänglighetsplanen

Ansvar: Kultur- och fritidsnämnden

6b. Tillgänglighetsförbättringar vid Kolardammarna

Kolardammarna är en plats i kommunen med stort naturvärde. Tillgängligheten har förbättrats 2011 genom en tvärgående grusad gångväg vid dammanläggningens nedre del.

Åtagande 2012: Fortsatta tillgänglighetsförbättringar vid Kolardammarna i samverkan mellan gatu- och parkenheten, kommunekologen och KRF:s arbetsgrupp för fysisk tillgänglighet.

Kostnad: 75 tkr. från tillgänglighetsplanen

Ansvar: se ovan

6c.. Naturguidningar som även passar personer med funktionsnedsättning

Åtagande: Naturguidningar för olika målgrupper till bland annat Dyviks lövängar.

Kostnad: 60 tkr. från tillgänglighetsplanen

Ansvar: KRF

7. UTBILDNING

- ” Konventionsstaterna erkänner rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning. För att förverkliga denna rätt utan diskriminering och på lika villkor, ska konventionsstaterna säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och livslångt lärande inriktat på
- full utveckling av den mänskliga potentialen och känslan för värdighet och egenvärde samt förstärkning av rättigheterna, de grundläggande friheterna och den mänskliga mångfalden.
  - utveckling av personlighet, begåvning och kreativitet hos personer med funktionsnedsättning samt av deras mentala och fysiska färdigheter till deras fulla möjligheter, samt
  - att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att effektivt delta i ett fritt samhälle.

- ” För att förverkliga denna rätt, ska konventionsstaterna säkerställa att
- personer med funktionsnedsättning inte utestängs från det allmänna utbildningssystemet på grund av funktionsnedsättning och att barn med funktionsnedsättning inte utestängs från kostnadsfri obligatorisk grundutbildning eller från undervisning som följer efter grundutbildning, på grund av funktionsnedsättning.
  - personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till inkluderande och kostnadsfri grundutbildning av kvalitet och till undervisning som följer på grundutbildning på sina hemorter.
  - att skälig anpassning erbjuds utifrån personliga behov.”

Artikel 24 FN konventionen

Mål 7

- **Kommunen ska säkerställa att alla elever ges bästa möjliga förutsättning för lärande och utveckling.**
- **Andelen elever med funktionsnedsättning som läser enligt grundskolans läroplan och har godkänt i kärnämnen svenska, engelska och matematik uppgår till minst 90%.**
- **Kommunen ska tillskapa resurser så att elever med funktionsnedsättning, som går i skola/skolform utanför kommunen, får möjlighet till motsvarande undervisning i Tyresö.**

För närvarande inget särskilt åtagande för 2012.

8. ARBETE

” Konventionsstaterna erkänner rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som för andra. Det innefattar rätten att kunna förtjäna sitt uppehälle genom fritt valt eller antaget arbete på arbetsmarknaden och i en arbetsmiljö som är öppen, som främjar integration och är tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Konventionsstaterna ska skydda och främja förverkligandet av rätten till arbete, däribland för personer med förvärvad funktionsnedsättning under anställning, genom att vidta ändamålsenliga åtgärder, däribland lagstiftning.”

Artikel 27 FN konventionen

Mål 8

- **Kommunen ska tillsammans med myndigheter och institutioner skapa förutsättningar till arbete och inkomst eller daglig verksamhet för personer med funktionsnedsättning.**
- **Kommunen ska inom ramen för vuxenutbildningen, tillhandahålla yrkesutbildningar som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.**

Sedan år 2009 pågår ett kommunövergripande arbetsprojekt ”KomAn” som vänder sig till personer med psykiska, neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar samt till personer med förvärvad hjärnskada.

KomAn-projektet har fyra huvudinriktningar:

1. kartläggning och mobilisering
2. supported employment
3. socialt företagande
4. anpassad yrkesutbildning

Projektet löper till 2012 05 30 men man har nu fått besked från ESF-rådet om en förlängning till 2012 12 31.

Projektet hade i juni 2011 117 deltagare i Tyresö

8a. Stöd till delprojektet mobilisering

Åtagande : Stöd till delprojektet kartläggning och mobilisering i KomAn-projektet. Se bilaga 2.

Kostnad : 92.5 tkr.från tillgänglighetsplanen

Ansvar : Socialförvaltningen/KomAn-projektet

Kostnadssammanställning för åtaganden 2012 (budgetram 600.000)

Anpassad datorträning 3a	100.000 kr
Uppdaterad tillgänglighetsinventering 4a	50.000 kr
Installation av hörslina Tyresö skola 4e	42.000 kr
Utbildning om bättre rörelsevanor 5d	50.000 kr
Kommunens avgiftsfria temakvällar 5e	12.000 kr
Fortsatt utveckling om fritidsaktiviteter 6a	115.000 kr
Tillgänglighetsförbättringar vid Kolardammarna	75.000 kr
Naturguidningar 6c	60.000 kr
Stöd till delprojektet mobilisering 8a	92.500 kr
	summa 596.500 kr

Kostnadssammanställning för åtaganden 2012 samhällsbyggnadsförvaltningen :

Tillgänglighetsförbättringar i kommunens gatumiljö 4b 1.500.000 kr
(miljö och trafikenheten/gatu- och parkenheten)

Tillgänglighetsförbättringar i kommunhuset 4c 400.000 kr
(fastighetsenheten)

Lekplats i nya stadsparken. Avsatta medel ?

Mål

Aktiviteter som utvecklar möjligheten till fritidsaktiviteter för barn och ungdomar med funktionsnedsättningar. Skapa goda förutsättningar för barn och ungdomar med en funktionsnedsättning att delta i föreningslivet.

Nuläge.

Tyresö kommun har gjort flera insatser för att förbättra fritid och kulturutbud för personer med funktionsnedsättning.

20-21 maj 2011 genomfördes Fritidsmässan minfritid.nu. Mässan riktade sig till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning samt deras familjer, personal, vänner och andra intresserade. Mässan arrangeras av Haninge, Huddinge, Nacka, Nynäshamn och Tyresö kommuner, Stockholms Stad samt Habilitering & Hälsa i Stockholms läns landsting. Mässan arrangerades på Torvalla Sportcentrum i Haninge. En första utvärdering av mässan visar att den va mycket lyckad. Det va cirka hundra utställare samt 4000 besökare under de två dagarna.

Fritidssamordnaren har inventerat utbudet av fritid och kulturaktiviteter för personer med funktionsnedsättning i Tyresö. Det resulterade i en katalog som togs fram av Tyresö kommun tillsammans med Haninge och Nynäshamns kommun. Katalogen vänder sig speciellt till barn och ungdomar som behöver extra stöd. Där finns en samlad information om kultur- och fritidsaktiviteter i Tyresö med omnejd.

Tyresö kommun erbjuder även gratis naturguidningar för allmänheten. Några av dessa guidningar är anpassade för personer med nedsatt rörelse förmåga.

Tyresös kulturskola erbjuder tillsammans med kulturenheten idag en verksamhet som ska vara öppen för alla. Fritidskontoret och kulturenheten har dessutom inlett ett samarbete där teaterföreställningar har erbjudits för barn med särskilda behov.

Utvecklingsbehov

Resultat av Livsstilsundersökningen visade på stora skillnader jämfört med grundskolans elever. Elever i särskolan har samma drömmar, samma intressen och önskemål, men deltar i mycket mindre omfattning i kommunens kultur- och fritidsutbud.

Prioriterade områden inför 2012.

- Vi vill fortsätta satsningen att erbjuda särskilda teater föreställningar för utvalda grupper.
- Önskemål om att utvidga verksamheten till att omfatta teaterkurs på Tyresö kulturskola för barn i behov av särskilt stöd.
- Kompetensutbildning för Kulturskolans personal.
- Inventera utbudet av fritidsaktiviteter samt uppdatera broschyren Kultur- och fritid för alla i samarbete med Haninge, Nynäshamn och eventuellt Nacka. (fritidsenhetens budget)
- Utbildning för våra kommuninvånare i form av öppna föreläsningar samt riktade föreläsningar/utbildningar för våra föreningsledare.

- En prova på dag i samarbete med våra olika föreningar som erbjuder verksamhet för barn och ungdomar med en funktionsnedsättning.(fritidsenhetens budget)
- Arbeta med tillgängligheten på Tyresöfestivalen.
- Naturen för alla

Kostnad

Kultur, teaterföreläsningar	50 000 kr
Utbildning	30.000 kr
Arbeta med tillgängligheten på Tyresöfestivalen	20.000 kr
Teaterkurs, Kulturskolan	15 000 kr

115.000 kr

Ansvar

Susanne Svidén, fritidssamordnare

Åtagande tillgänglighetsplan:

Mål med verksamheten:

KomAn-projektet syftar till att hitta vägar till arbete för personer med funktionsnedsättning (psykiska, neuropsykiatriska, förvärvade hjärnskador och utvecklingsstörning). I projektet arbetar vi enligt fyra insatser/metoder varav mobiliseringsmetoden är en.

I mobiliseringsmetoden vänder vi oss till de personer i vår målgrupp som står allra längst i från arbetsmarknaden, de flesta har psykisk eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Metoden baseras på specialiserad vägledning och motivation, den bygger på samspel mellan handledare och deltagare. Deltagarna får möjlighet att bryta passivitet och att använda sin kapacitet på ett positivt sätt. Metoden är prövad med goda resultat i Stockholm stad och på Värmdö. Målet med KomAns mobiliseringskurser är att stärka deltagarnas självkänsla så att steget till arbetsmarknaden blir kortare och mer konkret. Genom olika övningar arbetar vi för att deltagarna ska kunna se de steg de behöver ta för att komma framåt. Vi upprättar konkreta delmål mot det mål som hägrar i form av ett arbete. Mobiliseringsmetoden bygger på att hitta individens kompetens och styrkor och inte problem och hinder.

I mobiliseringskurserna ger vi deltagarna en ny syn på sig själva som ansvarstagande, kompetenta och fyllda av hopp inför framtiden.

I metoden ingår att pröva på olika aktiviteter, som syftar till att bryta utanförskapet och öka möjligheten till motion. Det handlar om att gå på musei- eller teaterbesök, pröva på fysiska aktiviteter såsom att besöka simhallen eller träningslokalen. Att bli bjuden på fika eller lunch vid kurstillfällena ökar motivationen att delta, då de flesta personer i målgruppen har dålig ekonomi och därmed inte alltid har råd att äta. Ett viktigt inslag i metoden innebär att varje deltagare ska göra fem individuella studiebesök på olika arbetsplatser - detta innebär resekostnader.

KomAns mobiliseringsgrupper/kurser är på ca 14 veckor med ca 10 deltagare per tillfälle. Deltagarna träffas 3 gånger/vecka 3 timmar/tillfälle. Under 2012 räknar vi med att vi har 45 deltagare i våra kurser.

Nuläge/ vad har påbörjats:

Vi har hittills, hållit tre mobiliseringskurser under 2011. Ytterligare två-tre grupper planeras till höstterminen. Vi har hållit mobiliseringskurser anpassade för personer med psykisk funktionsnedsättning och ADHD men även mindre mobiliseringskurser som riktar sig till personer som har Aspergers syndrom. För personer som har Aspergers syndrom finns mycket begränsade aktiviteter i samhället varför vi har valt att särskilt erbjuda denna grupp mobiliseringsmetoden. Våra deltagare har varit mycket nöjda med insatsen och fler än hälften har gått vidare till andra insatser i projektet, framförallt till Supported Employment och anpassad vuxenutbildning. Både handledare och deltagare vittnar om att deltagarnas självkänsla och självinsikt har ökat. De har fått en allt större säkerhet kring vad de vill göra framåt och hur de ska närma sig arbetslivet. Flera deltagare har berättat att de knutit sociala kontakter och därmed börjat bryta sitt "utanförskap" dessutom upplever många att de mår bättre efter avslutad kurs. En stor framgång är att deltagare upplever att de fått hjälp att skapa rutiner och struktur i sin vardag.

Deltagare i mobiliseringskurser har fått möjlighet att delta vid naturguidningar, dessa guidningar har varit mycket populära och ett sätt för KomAns deltagare att uppleva, natur och kultur samt få möjlighet till motion.

Fortsättning med ART-grupper

Flera av våra deltagare har svårigheter att hantera sin impuls kontroll och uttrycker ofta ilska fysiskt eller verbalt destruktivt. Andra deltagare har svårigheter att uttrycka ilska överhuvudtaget vilket försvårar konflikthanteringsförmågan negativt.

Dessa deltagare behöver träna sig i att hantera situationer som kan inträffa exempelvis på en arbetsplats där deras ilska ökar, på ett konstruktivt och lugnt sätt.

ART(Aggression Replacement Training) är en speciellt utarbetad metod som är till stor hjälp för deltagare med dålig impuls kontroll. Under 2011 har KomAn haft möjligheten att köpa 2st ART-grupper via Arbetscentrum vilket fallit väl ut. Vi önskar fortsätta erbjuda 2st ART-grupper för år 2012.

Utvecklingsbehov:

Vi vill utveckla ett strukturerat samarbete med **Friskis och Svettis i Tyresö**. Friskis och Svettis har ideella instruktörer varav flera har kunskaper kring att möta personer med olika funktionsnedsättningar. Denna kompetens saknas på många andra träningsanläggningar. Vi tror att med rätt instruktör och med möjlighet att gå till samma träningslokal kan öka möjligheterna för våra deltagare att komma igång med friskvård. Målet är att varannan vecka (7ggr/grupp) pröva olika gruppträningsaktiviteter och träningsredskap för att stärka deltagarnas hälsa. Att även kunna erbjuda 1:a årets medlemskap i Friskis och Svettis tror vi också ökar motivationen till fortsatt träning.

Vi ansöker om inför 2012:

- **50 000 kr** för Mobilisering kursen (fika, material, aktiviteter, bussresor m.m.)
- **20 000 kr** för ART (aggression replacement training) två kurser 2012
- **22 500 kr** (500:-/person ; 45 personer, medlemskap 150:- + 7st träningspass a´ 50:-) för träning och Friskvård via Friskis och Svettis
- Fortsatta naturguidningar

Ansvar:

Anita Brynje, socialchef samt ordförande för KomAns lokala styrgrupp i Tyresö, Anna Lexelius, projektledare KomAn samt mobiliseringshandledare Leonard Kihlgren och Lars-Olof Stenlund.

KomAns mobiliseringsgrupper/kurser är på ca 14 veckor med ca 10 deltagare per tillfälle. Deltagarna träffas 3 gånger/ vecka 3 timmar/tillfälle. Under 2012 räknar vi med att vi har 45 deltagare i våra kurser.